

4 514(0)90п
0 3-13

**ДЕРЖАВНИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ФІЗИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ І СПОРТУ**

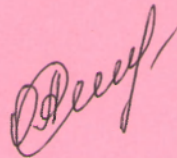
ЗАВОРОТНА ОЛЬГА АНАТОЛІВНА

УДК 766.323.2:616.28

**РОЗВИТОК КООРДИНАЦІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ
У БАСКЕТБОЛІСТІВ 13-14 РОКІВ З ВАДАМИ СЛУХУ**

24.00.01 – Олімпійський і професійний спорт

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з фізичного виховання і спорту

Київ – 2008

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Дніпропетровському державному інституті фізичної культури і спорту, Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту.

Науковий керівник:

кандидат педагогічних наук, доцент

Шамардіна Галина Миколаївна,

Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту,
завідувач кафедри олімпійського і професійного спорту

Офіційні опоненти:

доктор наук з фізичного виховання і спорту, доцент

Бріскін Юрій Аркадійович,

Львівський державний університет фізичної культури, завідувач кафедри
теоретико-методичних основ спорту;

доктор біологічних наук, професор

Лизогуб Володимир Сергійович,

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького,
завідувач кафедри анатомії та фізіології людини і тварин.

Захист відбудеться «13» червня 2008 р. о 14.30 на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.856.01 Державного науково-дослідного інституту фізичної культури і спорту (03680, Київ-150, вул. Фізкультури, 1).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету фізичного виховання і спорту України (03680, Київ-150, вул. Фізкультури, 1).

Автореферат розісланий 8 травня 2008 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Т.В.Шпак

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність проблеми. Особливою ланкою сучасного спортивного руху є спорт людей з обмеженими можливостями, інтенсивний розвиток якого зумовлює потребу розробки та науково-методичного обґрунтування специфічних методик різних видів підготовки (Н.Г. Байкіна, 2003; С. Бандура, 2000; Ю.А. Бріскін, 2003; С. Дудіцька 2003; В. Мудрик, 2006, Wariennik E., Piotrowicz R., 2002).

До занять спортом як до одного з найефективніших засобів соціальної та фізичної реабілітації залучаються люди з порушеннями зору та мови, вадами інтелекту та ураженнями опорно-рухового апарату, зокрема й люди з вадами слуху (А. Айшервуд, 1991; В.І. Бондар, 1996; П. Ковальський, 2000; В.А. Корабликов, А.Н. Рухлядев, 1990; Н.Т. Лебедева, Ю.К. Борисов, Л.А. Колосовська, 1997).

Методика спортивної підготовки залежить від особливостей контингенту спортсменів, і це стає ще очевиднішим, коли об'єктом психофізичного впливу є спортсмени-інваліди. Порушення методики тренування може призвести і призводить до втрати здоров'я. Перенесення методичних схем тренування, що розраховані на здорових спортсменів, для людей з особливими потребами не тільки не придатні з точки зору людяності та права, але й у край небезпечні (К.В. Луцько, 1994; С. Матвеев, И. Когут, Л. Шульга, 2006; Г.Г. Маланчук, 2007; Н. Мельникова, 2000; В.М. Мухін, 2000). Підбір засобів та методів для корекції навчально-тренувального процесу, спрямованого на досягнення високих результатів у спортсменів з вадами слуху, повинен здійснюватися, насамперед, на підставі врахування нозологічних особливостей функціонального та психічного станів, рухових можливостей спортсменів-інвалідів (Н. Валеєв, Л. Захарова, Н. Ганзіна, 1998; Т.П. Вісковатова, 2003; Л.С. Виготський, 1983; С.П. Євсєєв, Л.В. Шапкова, 2000; А. Kosmol, 1996).

Проблеми організації тренувального процесу цієї нозологічної групи ускладнюються такими функціональними порушеннями: соматичною ослабленістю, недостатньою рухливістю, відставанням у фізичному та моторному розвитку (А.А. Баранов, В.И. Караманов, 1995; Т.А. Власова, 1954; Л.К. Грачов, 1995; І.М. Бабій, 2002).

Багато людей з вадами слуху мають порушення з боку кардіореспіраторної системи (прискорений пульс, підвищений артеріальний тиск, порушений ритм дихання); з боку фізичного розвитку – сутулість, диспластичність будови тіла, дискоординація окремих м'язових груп, втома, емоційна нестійкість тощо (Х.Е. Гуринович, 2006; О.В. Покріна, 2006; Б.В. Сермеев, 1976; Р.В. Чудна, 2000).

Відомо, що баскетбол – одна з найдинамічніших спортивних ігор, яка потребує функціонального, рухового та інтелектуального розвитку. У процесі гри різнобічно вдосконалюється розумова діяльність, координація рухів, здатність орієнтуватися в ситуаціях, що постійно змінюються.

Розвиток координації в баскетболі полягає, зокрема, у тренуванні здатностей опановувати складні дії та перебудовувати рухову діяльність

залежно від ситуацій, що раптово змінюються на майданчику. Суттєве значення при цьому має вибіркове вдосконалення здібності точно сприймати свої рухи в просторі та часі, підтримувати рівновагу, раціонально чергувати напруження та розслаблення (В.Б. Коренберг, 2005; В.М. Корягін, 1998; Л.В. Костикова, 2002; Dragnea С.А., Teodorescu S.M., 2002).

Науковий пошук шляхів оптимізації розвитку рухових якостей людей з вадами слуху дозволив представникам дефектологічної науки (Н.С. Бесарабов, 1979; Н.Г. Байкіна, 2003; Р.М. Боскіс, 1963; Л.С. Виготський, 1983; Т.В. Розанова, 1978) констатувати, що технологія корекції різних сторін підготовки може бути ефективною за умови мобілізації всіх компенсаторних можливостей спортсменів з відхиленнями, а також і в юнаків-баскетболістів з вадами слуху.

У доступній науково-методичній зарубіжній та вітчизняній літературі питання про розвиток та формування координаційних здібностей цього контингенту розглянуто фрагментарно і не достатньо, на наш погляд, глибоко, проте потреба розробок в цьому напрямі очевидна й зумовлена низкою обставин. Зокрема важливим є той факт, що засоби та методи, які використовують у тренувальній діяльності звичайних команд, не можуть бути повною мірою перенесені в систему навчання баскетболістів з вадами слуху. Система засобів, які використовують для корекції та компенсації фізичних недоліків, повинна мати різнобічний характер впливу.

Таким чином актуальним є розв'язання науково-практичного завдання створення програми розвитку координаційних здібностей, що дозволить вдосконалити систему підготовку юних баскетболістів з вадами слуху.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до Зведених планів науково-дослідної роботи в галузі фізичної культури і спорту на 2001-2005 рр. Державного комітету молодіжної політики, спорту і туризму України за темою 1.2.16 «Оптимізація навчально-тренувального процесу спортсменів різної кваліфікації» (№ державної реєстрації 0101U001889) та на 2006-2010 рр. Міністерства України по справам сім'ї, молоді та спорту за темою 2.1.8. «Науково-методичні підходи удосконалення навчально-тренувального процесу спортсменів високої кваліфікації в різних видах спорту» (№ державної реєстрації 0106U011727). Роль автора у виконанні теми була у накопиченні теоретичного та практичного матеріалу, його інтерпретації та узагальненні, формулюванні висновків.

Мета нашого дослідження – теоретично обґрунтувати, розробити й експериментально перевірити програму розвитку координаційних здібностей баскетболістів 13-14 років з вадами слуху.

Завдання дослідження:

1. Вивчити стан вирішення проблеми розвитку координаційних здібностей юних баскетболістів з вадами слуху.

2. Визначити особливості фізичного розвитку, фізичної підготовленості та функціональні особливості організму баскетболістів 13-14 років з вадами слуху.

3. Виявити специфіку розвитку координаційних здібностей баскетболістів 13-14 років з вадами слуху.

4. Розробити програму розвитку координаційних здібностей юних баскетболістів з вадами слуху.

5. Експериментально обґрунтувати та перевірити ефективність програми розвитку координаційних здібностей юних баскетболістів з вадами слуху.

Об'єкт дослідження: фізична підготовка баскетболістів 13-14 років з вадами слуху.

Предмет дослідження: програма розвитку координаційних здібностей юних баскетболістів з вадами слуху.

Методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення літературних джерел, педагогічне спостереження, констатувальний та формувальний експерименти, антропометричні виміри, медико-біологічні методи дослідження, методи математичної статистики.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що:

- вперше науково обґрунтовано, розроблено та впроваджено в навчально-тренувальний процес програму побудови занять, спрямовану на розвиток координаційних здібностей у юних баскетболістів з вадами слуху;

- доповнено дані стосовно особливостей фізичного розвитку та фізичної підготовленості юних баскетболістів з вадами слуху, що дає можливість диференціювати засоби та методи спортивного тренування;

- запропоновано систему виявлення показників розвитку координаційних здібностей у спортсменів з вадами слуху, які спеціалізуються в баскетболі;

- доповнені та розширені наукові дані інформацією про взаємозв'язки показників координаційних здібностей з фізичною підготовленістю, аеробною працездатністю та показниками діяльності центральної нервової системи, що дає змогу цілеспрямовано впливати фізичними вправами на розвиток окремих фізичних якостей для отримання оздоровчого ефекту та підвищення рівня спортивної майстерності.

Практичне значення роботи полягає в експериментальному обґрунтуванні комплексу специфічних засобів розвитку координаційних здібностей юних баскетболістів з вадами слуху, а також у розробці програми тренувальних занять на основі блочної системи, яка базується на цілеспрямованому впливі на фізичний стан організму баскетболістів з вадами слуху, з метою корекції наявних відхилень та компенсації відсутності слуху за рахунок покращення функціонування рухового аналізатора.

Теоретичні положення, результати та висновки можна використати з метою удосконалення навчальної дисципліни „Адаптивний спорт” і внесення в курс лекцій для студентів ВНЗ; підготовки методичних посібників, програм; тренерами в процесі підготовки команд баскетболістів з вадами слуху.

Результати досліджень впроваджені в навчально-тренувальний процес дитячо-юнацької спортивної школи для дітей-інвалідів параолімпійського резерву м. Дніпропетровська, в практику фізичного виховання дітей середнього шкільного віку загальноосвітньої спеціальної школи-інтернату

для слабочуючих дітей №1 м. Дніпропетровська, а також у теоретичному використанні отриманих даних для змістовного наповнення навчальної дисципліни «Адаптивний спорт», що підтверджується актами впровадження.

Особистий внесок здобувача полягає у визначенні напряму досліджень, постановці мети та завдань дослідження, їх безпосередній організації та проведенні, у виконанні основного обсягу теоретичної роботи, аналізі й узагальненні отриманих результатів роботи, оформленні дисертації. У роботах, виконаних у співавторстві, особистий внесок здобувача полягає у теоретичному обґрунтуванні, отриманні емпіричних результатів, узагальненнях, формулюванні висновків, підготовці матеріалів до друку.

Апробація результатів дисертації. Матеріали роботи доповідалися на всеукраїнських науково-практичних конференціях «Оздоровча і спортивна робота з неповносправними» (Львів, 2003, 2004), на II Міжнародній науково-практичній конференції «Реалізація здорового способу життя – сучасні підходи» (Дрогобич, 2003), на Відкритій науковій конференції аспірантів НУФВСУ, присвяченій 50-річчю підготовки наукових кадрів на базі аспірантури університету (Київ, 2004), на IX та X наукових конференціях «Молода спортивна наука України» (Львів, 2005, 2006), на комплексних міжнародних заходах «Спорт інвалідів і міжнародний олімпійський рух» (Київ, 2006), на Всеукраїнських науково-практичних конференціях «Шляхи оптимізації вищої фізкультурної освіти» (Дніпропетровськ, 2003, 2004) на I, II і III Міжнародних науково-практичних конференціях «Основні напрямки розвитку фізичної культури, спорту та фізичної реабілітації» (Дніпропетровськ, 2005, 2006, 2007).

Публікації. Основні результати роботи опубліковано в 9 статтях, з них 5 – у спеціалізованих фахових виданнях ВАК України.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, 5 розділів, висновків, практичних рекомендацій, додатків, переліку літератури. Дисертації викладена на 187 сторінках, містить 24 таблиці, 14 рисунків. У роботі використано 255 літературних джерел, зокрема – 44 роботи зарубіжних авторів.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі розкривається актуальність обраної теми. Сформульовані мета й основні завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження, відображено наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, зазначено апробацію та впровадження в практику результатів дослідження.

У першому розділі роботи «**Особливості розвитку фізичних якостей дітей з вадами слуху**» – обґрунтовано концепцію дослідження, проаналізовано практичний досвід та наукові праці провідних практиків та вчених у галузі адаптивного спорту, висвітлено сучасні теоретичні підходи до організації спортивної підготовки спортсменів з вадами слуху.

Розглянуто питання про особливості психомоторного та психофізіологічного розвитку підлітків з вадами слуху.

Розкрито особливості фізичного розвитку дітей з вадами слуху, вказано групи глухоти та відхилення у здоров'ї, які супроводжуються цією нозологією.

У літературі є також дані проведених досліджень, які свідчать про особливості рухової діяльності глухих: недостатню точність координації та впевненість рухів, яка виявляється під час оволодіння руховими навичками; відносно повільне опанування рухових навичок; труднощі у збереженні статичної та динамічної рівноваги; відносно низький рівень розвитку просторової орієнтації; нижчи, порівняно зі здоровими, швидкість виконання деяких рухів та всього темпу діяльності в цілому.

Зроблено висновок, що в науково-методичній літературі існує брак інформації щодо планування навчально-тренувального процесу у спортсменів з вадами слуху, впливу тренувальних навантажень на організм спортсменів-інвалідів, рівня розвитку їх рухових якостей, зокрема, координаційних здатностей.

У другому розділі «**Методи й організація дослідження**» подано опис методів дослідження, які відповідали завданням та наявним вимогам до проведення педагогічних досліджень; розкрито організацію дослідження.

Дослідження здійснювалося протягом 2002-2007 рр. за чотирма етапами:

I етап дослідження (2002-2003 рр.) – вивчення й аналіз науково-методичної літератури з проблем підготовки спортсменів-інвалідів та розвитку у них координаційних здатностей. У дослідженні взяли участь спортсмени обласної дитячої спортивної школи олімпійського резерву в такій кількості: 24 баскетболісти (хлопці) та спортсмени обласної дитячої спортивної школи параолімпійського резерву: 24 особи (хлопці), які спеціалізуються в баскетболі. Вік спортсменів на початку дослідження – у межах 13-14 років.

II етап дослідження (2003-2004 рр.) – був спрямований на виявлення особливостей координаційних здібностей спортсменів з вадами слуху. У процесі пошукового експерименту, який був основою цього етапу, оцінювалась здатність спортсменів з вадами слуху до запам'ятовування та відтворення просторових, часових, ритмічних та динамічних характеристик спортивних рухів.

Аналіз результатів пошукового педагогічного експерименту дав змогу розробити програму розвитку координаційних здібностей юних баскетболістів з вадами слуху.

На III етапі (2004-2005 рр.) – проводився педагогічний експеримент з метою перевірки та виявлення ефективності розробленої програми розвитку координаційних здібностей. Дослідження динаміки розвитку координаційних здібностей проводилося в три етапи – до початку експерименту, після першого макроциклу та після експерименту.

У педагогічному експерименті контрольну й експериментальну групи склали спортсмени обласної дитячої спортивної школи паралімпійського резерву м. Дніпропетровська. Учасники експерименту належать до різних груп глухоти: до першої – 7, до другої – 14, до третьої 3 спортсмени і мають 2 і 3 юнацькі розряди.

IV етап (2005-2007 рр.) - оформлення 4 та 5 розділів, формулювання висновків та практичних рекомендацій. Матеріали дослідження були оформлені згідно з вимогами ВАК України.

У третьому розділі «**Особливості спортивної підготовки юних баскетболістів з вадами слуху**» наведено результати дослідження вихідного рівня фізичного розвитку та фізичної підготовленості, координаційних здібностей та функційних можливостей спортсменів з вадами слуху та здорових спортсменів. Аналіз результатів констатувального дослідження вказує на те, що антропометричні показники баскетболістів з вадами слуху вірогідно нижчі від результатів здорових спортсменів ($p < 0,05$).

Таблиця 1

Вихідні статистичні показники координаційних здібностей баскетболістів 13–14 років без відхилень (група 1 $n=24$) та з порушеннями слуху (група 2 $n=24$)

Контрольні тести	Групи спортсменів	$\bar{x} \pm S$	V (%)	p
Дистанційні кидки м'яча на швидкість і точність, бал	Група 1	20,20±1,75	8,67	<0,001
	Група 2	30,66±4,29	14,0	
Човниковий біг 3x10м з оббіганням набивних м'ячів, с	Група 1	7,87±0,31	3,94	<0,05
	Група 2	9,03±0,24	14,0	
Передача баскетбольного м'яча на швидкість і точність, бал	Група 1	11,21±0,87	7,79	<0,01
	Група 2	13,47±1,26	5,99	
Ведення м'яча у бізі зі зміною напрямку руху, с	Група 1	10,10±0,49	4,88	<0,01
	Група 2	11,88±0,25	2,11	
Біг до пронумерованих м'ячів, с	Група 1	8,17±0,49	6,01	<0,001
	Група 2	9,84±0,48	4,87	
Стрибки з обертами на двох ногах без допомоги рук, град	Група 1	330,08±23,20	7,03	<0,001
	Група 2	148,25±14,08	9,50	
Стрибки з обертами на двох ногах з допомогою рук, град	Група 1	357,88±10,74	3,00	<0,001
	Група 2	226,25±20,59	9,10	
Методика Бондаревського (з розплющеними очима), с	Група 1	55,01 ±2,98	5,41	<0,001
	Група 2	32,18± 3,24	13,0	
Методика Бондаревського (із заплющеними очима), с	Група 1	18,12 ± 1,548	8,5	<0,001
	Група 2	8,18± 1,15	14,1	
Проба Ромберга, с	Група 1	13,93±2,55	18,3	<0,001
	Група 2	4,88±1,01	20,78	
Десять вісімок (тест Копилова), с	Група 1	11,60±0,88	7,59	<0,01
	Група 2	13,94±0,58	4,13	
Три перекиди вперед, с	Група 1	3,46±0,22	6,36	<0,05
	Група 2	4,79±0,39	8,09	
Ловіння лінійки, см	Група 1	15,16±1,22	8,05	<0,001
	Група 2	26,96± 1,35	4,99	
Перекладання фішок, с	Група 1	7,77± 0,48	6,28	<0,001
	Група 2	13,23±0,99	7,46	

Для дослідження рівня розвитку координаційних здібностей (табл. 1) у баскетболістів нами використовувався підхід, який дав змогу виявити

показники розвитку здатностей до оцінювання та регуляції просторово-часових та динамічних параметрів рухів, спроможності орієнтуватися в просторі, стійкості рівноваги, координованості рухів, сенсорної реактивності та кінестезичної чутливості.

Результати проведених досліджень свідчать, що показники розвитку координаційних здібностей баскетболістів з вадами слуху мають вірогідні відмінності порівняно із здоровими спортсменами ($p < 0,05 - 0,001$). Найнижчі показники виявлено у рівні розвитку стійкості рівноваги та орієнтації в просторі, що зумовлено особливостями функціонування вестибулярного апарату.

За результатами тестування фізичної підготовленості встановлено, що показники гнучкості, швидкості та сили у баскетболістів з вадами слуху вірогідно відрізняються від показників гравців без порушень ($p < 0,001$). У показниках витривалості та швидко-силового здатностей вірогідних відмінностей не виявлено ($p > 0,05$).

Аналіз результатів дослідження функційних можливостей свідчить про відставання ($p < 0,05$) баскетболістів з вадами слуху від гравців без порушень в показниках аеробної працездатності та функційного стану нервової системи.

Отримані показники фізичної підготовленості, аеробної працездатності, лабільності нервової системи та рівня розвитку координаційних здібностей юних баскетболістів з вадами слуху на загальногруповому рівні були піддані кореляційному аналізу.

Треба зазначити (рис.1), що кореляційний аналіз результатів контрольних тестів координаційних здібностей на загальногруповому рівні виявив 44 випадки слабкої кореляційної залежності, коефіцієнти кореляції дорівнювали $r = 0,20 - 0,49$ ($p < 0,05$). Десять показників мали взаємозв'язки на рівні середньої залежності та дорівнювали $r = 0,50 - 0,69$ ($p < 0,01$) і тільки два зі 105 значень перебували на високому рівні залежності при $r = 0,7 - 0,71$ ($p < 0,001$) між показниками «човникового бігу» 3×10 м з оббіганням набивних м'ячів та показниками тестів три перекиди вперед ($r = 0,7$); а також показниками «човникового бігу» 3×10 м з оббіганням набивних м'ячів та ведення м'яча зі зміною напрямку руху – $r = 0,71$. Це зумовлено тим, що здатність до раціонального прояву та перебудови дій у певних умовах залежить від здібності до оцінки та регуляції просторово-часових і динамічних параметрів рухів.

Отримано дані кореляційного зв'язку між показниками координаційних здібностей, фізичної підготовленості та функційних можливостей спортсменів з вадами слуху, які свідчать про можливість застосування в навчально-тренувальному процесі методу сполученого розвитку фізичних якостей та координаційних здібностей.

У четвертому розділі «Програма розвитку координаційних здібностей у баскетболістів 13-14 років з вадами слуху» подано планування річного циклу підготовки, побудова програм мезоциклів та мікроциклів підготовки юних баскетболістів з вадами слуху, спрямованих на розвиток

координаційних здібностей, та результати динаміки координаційних здібностей у баскетболістів під впливом розробленої методики.

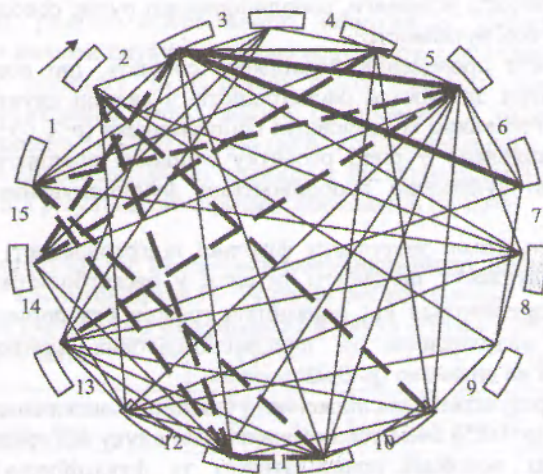

Рис. 1. Взаємозв'язки показників координаційних здібностей: 1 – дистанційні кидки баскетбольного м'яча на швидкість і точність; 2 – човниковий біг 3x10м; 3 – біг до пронумерованих м'ячів; 4 – десять вісімок; 5 – три перекиди вперед; 6 – ведення м'яча рукою в бізі зі зміною напрямку руху; 7 – передача баскетбольного м'яча на швидкість і точність; 9 – перекладання фішок; 10 – проба Ромберга; 11 – ловіння лінійки; 12 – методика Бондаревського з розплющеними очима; 13 – методика Бондаревського із заплющеними очима; 14 – стрибки з обертами без допомоги рук; 15 – стрибки з обертами з допомогою рук. \longrightarrow – слабка кореляційна залежність ($p < 0,05$); \dashrightarrow – середня кореляційна залежність ($p < 0,01$); \dashrightarrow – сильна кореляційна залежність ($p < 0,001$).

Нами було взято за основу двоциклове планування: в першому макроциклі підготовчий період – це 80 % навчально-тренувального процесу, змагальний – 7 %, перехідний – 13 % від загального обсягу запланованої роботи; у другому макроциклі тривалість підготовчого періоду була 55 %, змагального – 11 %, перехідного – 33 %.

Основою розроблених мезоциклів були блочні системи розвитку координаційних здібностей, що дало змогу чітко спланувати оптимальну динаміку навантажень, раціональне сполучення різних методів та засобів підготовки.

У першому та другому макроциклах було визначено по п'ять мезоциклів і кожен характеризувався спрямованістю розвитку видів координаційних здібностей залежно від специфіки та ступеня складності їх розвитку (табл. 2, табл. 3).

Навчально-тренувальні заняття у кожному мікроциклі характеризувались:

- спрямованістю (на розвиток кінестезичної чутливості, стійкості рівноваги, регуляції просторово-часових та динамічних параметрів руху,

спроможності орієнтуватися в просторі, координованості рухів, сенсорної реактивності);

- величиною навантаження;
- спеціалізованістю навантаження (виконання вправ з м'ячем та без м'яча);
- взаємодією з партнером (виконання вправ з партнером та без нього);
- тривалістю заняття (60-90 хв.).

Таблиця 2

Модель програми розвитку в першому макроциклі координаційних здібностей у баскетболістів 13-14 років з вадами слуху

Вид координаційних здібностей	Період макроциклу	Тип мезоциклу
Статична рівновага	Підготовчий період – <i>загальнопідготовчий етап</i>	Втягувальний, передзмагальний
	Перехідний період	Втягувальний
Кінестезична чутливість	Підготовчий період – <i>загальнопідготовчий етап</i>	Втягувальний
	Перехідний період	Втягувальний
Сенсорна реактивність	Підготовчий період – <i>спеціально-підготовчий етап</i>	Базовий, контрольно-підготовчий
Координованість рухів	Підготовчий період – <i>спеціально-підготовчий етап</i>	Базовий
Регуляція просторово-часових та динамічних параметрів руху	Підготовчий період – <i>спеціально-підготовчий етап</i>	Базовий, контрольно-підготовчий, передзмагальний
	Змагальний період	Змагальний
Спроможність орієнтуватися в просторі	Підготовчий період – <i>спеціально-підготовчий етап</i>	Контрольно-підготовчий, передзмагальний
	Змагальний період	Змагальний

Моделі тренувальних блоків для експериментальної групи баскетболістів з вадами слуху передбачали неспецифічні та специфічні вправи з використанням спеціально підібраних рухових ігор для баскетболу, спрямованих на розвиток координаційних здібностей.

Послідовність застосування блоків впродовж одного заняття, різних за спрямованістю, визначалась специфікою нервово-м'язового впливу тих чи інших вправ. Блоки вправ на розвиток сенсорної реактивності та кінестезичної чутливості, які потребують значного напруження сенсорних механізмів та стійкої уваги, застосовувалися в підготовчій частині та в першій половині основної частини заняття, коли організм спортсмена ще не досяг високих показників втоми. Вправи на розвиток рівноваги застосовувалися для вирішення основних завдань. Вправи на розвиток координованості рухів, розвиток здібності до орієнтації в просторі виконувалися наприкінці основної та на початку заключної частини тренувального заняття.

Вправи виконувалися з відносно невисокою інтенсивністю, що зумовлено як обмеженими технічними можливостями, так і невисоким рівнем фізичної підготовленості, зокрема, координаційних здібностей у юних баскетболістів з вадами слуху.

Відсоткове співвідношення вправ на розвиток координаційних здібностей складало 21–26% від загального часу навчально-тренувального заняття.

Таблиця 3

Модель програми розвитку в другому макроциклі координаційних здібностей у баскетболістів 13-14 років з вадами слуху

Вид координаційних здібностей	Період макроциклу	Тип мезоциклу
Регуляція просторово-часових та динамічних параметрів руху	Підготовчий період – спеціально-підготовчий етап	Базовий, контрольньо-підготовчий, передзмагальний
	Змагальний період	Змагальний
Спроможність орієнтуватися в просторі	Підготовчий період – спеціально-підготовчий етап	Контрольно-підготовчий, передзмагальний
	Змагальний період	Змагальний
Стійкість рівноваги	Підготовчий період – спеціально-підготовчий етап	Передзмагальний
	Перехідний період	Втягувальний
Сенсорна реактивність	Підготовчий період – спеціально-підготовчий етап	Базовий, контрольньо-підготовчий
Координованість рухів	Підготовчий період – спеціально-підготовчий етап	Базовий, передзмагальний
Кінестезична чутливість	Перехідний період	Втягувальний

Тестування розвитку координаційних здібностей у баскетболістів з вадами слуху контрольної та експериментальної груп відбувалось у три етапи: 1 етап – до початку експерименту; 2 етап – по завершенні першого макроциклу та 3 етап – по завершенні експерименту.

Показники просторово-часових та динамічних параметрів рухів вірогідно покращилися в експериментальній групі ($p < 0,001$), а в контрольній відбулися незначні зміни (рис.2):

– показники дистанційних кидків (рис. 2-а) в експериментальній групі після першого та другого макроциклів покращилися на 3,87 балів та на 5,16 балів відповідно; протягом усього експерименту результати покращилися на 9,03 балів ($p < 0,001$). У контрольній групі вірогідних змін не відбулося ($p > 0,05$).

– показники в тесті «Човниковий біг з оббіганням набивних м'ячів» (рис. 2-б) вірогідно покращилися в експериментальній групі протягом всього експерименту на 1,01с ($p < 0,01$), а в контрольній групі вірогідних змін не відбулося ($p > 0,01$).

– показники тесту «Ведення м'яча рукою під час бігу зі зміною напрямку руху» (рис. 2-в) в експериментальній групі свідчать про вірогідний приріст після першого та другого макроциклів – на 0,57 с та на 0,45 с ($p<0,05$) відповідно, і після експерименту склав 1,02 с ($p<0,01$), а в контрольній групі вірогідних змін не відбулося ($p>0,1$).

– показники тесту передачі баскетбольного м'яча на швидкість і точність (рис. 2-г), свідчать, що в контрольній групі вірогідних змін не виявлено ($p>0,1$), а баскетболісти експериментальної групи покращили свої показники протягом всього експерименту на 1,55 балів ($p<0,01$).

Динаміка здібності орієнтуватися в просторі баскетболістів контрольної та експериментальної груп протягом експерименту подана табл. 4:

– у тесті «Біг до пронумерованих м'ячів» відбулося вірогідне покращення швидкості пересування гравців в експериментальній групі після першого макроциклу на 0,6 с ($p<0,05$) та після експерименту – на 0,57 с, протягом всього експерименту можна відмітити вірогідне покращення в показниках в експериментальній групі на 1,17 с ($p<0,01$), а в контрольній вірогідних змін не відбулося ($p>0,1$).

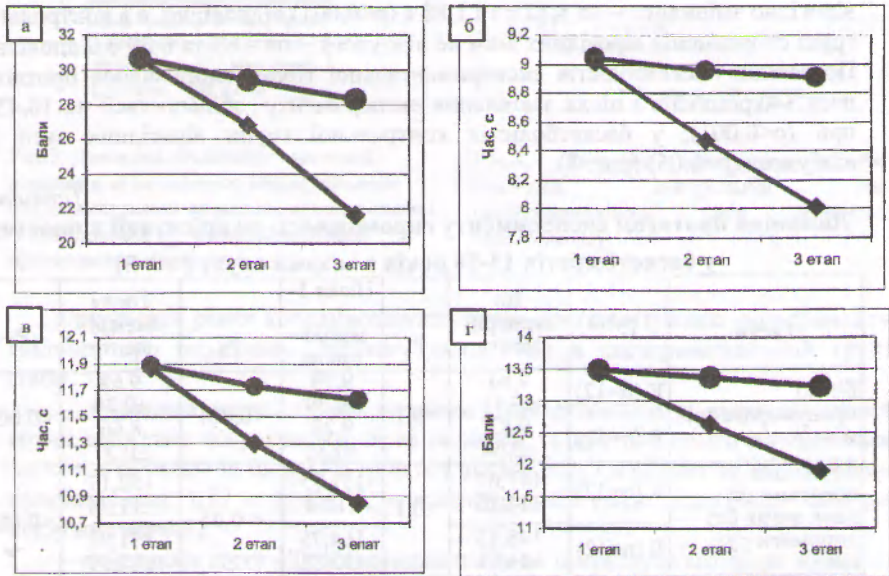

Рис.2. Динаміка регуляції просторово-часових та динамічних параметрів рухів баскетболістів 13–14 років з вадами слуху протягом експерименту: а) дистанційні кидки м'яча на швидкість і точність; б) човниковий біг 3x10 м з обіганням набивних м'ячів; в) ведення м'яча рукою під час бігу зі зміною напрямку; г) передачі баскетбольного м'яча на швидкість і точність.

●—●—●— - контрольна група ◆—◆—◆— - експериментальна група

– у тесті «Стрибки з обертами» без допомоги рук у баскетболістів експериментальної групи після першого етапу відбулося вірогідне покращення на 15,95 градуса ($p < 0,05$), після другого – показники в обох групах практично не змінилися порівняно з першим етапом, так в експериментальній групі на 7,17 градусів ($p > 0,1$), а в контрольній на 1 градус ($p > 0,1$). За час проведення експерименту в експериментальній групі показник стрибків без допомоги рук вірогідно покращився на 24,09 градуса ($p < 0,01$), а в контрольній вірогідних змін не виявлено – на 5,08 градусів ($p > 0,1$).

– у тесті «Стрибки з обертами» з допомогою рук, відбувся вірогідний приріст в експериментальній групі – на 18,83 градуса ($p < 0,05$). Після закінчення експерименту показники вірогідно покращилися на 27,08 градуса, а в контрольній групі вірогідних змін не відбулося ($p > 0,1$).

Визначення статичної рівноваги протягом всього експерименту у спортсменів із вадами слуху експериментальної та контрольної груп показали, що:

– результати методики Бондаревського (з розплющеними очима) в експериментальній групі після першого та другого етапу дослідження вірогідно змінилися – на 8,12 с та 1,88 с ($p < 0,001$) відповідно, а в контрольній групі спортсменів вірогідних змін не відбулося – на 2,89 та 0,69 с відповідно. Показники баскетболістів експериментальної групи змінювалися протягом двох макроциклів і після закінчення експерименту збільшилися на 10,45 с при ($p < 0,001$), у баскетболістів контрольної групи вірогідних змін не відбулося ($p > 0,05$) (рис. 3).

Таблиця 4

Динаміка протягом експерименту спроможності до орієнтації в просторі у баскетболістів 13-14 років з вадами слуху ($x \pm S$)

Тести	Групи	До експерименту	P_1	Після 1-го макроцикла	P_2	Після експерименту	P_3
Біг до пронумерованих м'ячів, с	К (n=12)	9,84 ±0,43	>0,1	9,79 ±0,39	<0,001	9,68 ±0,28	<0,001
	Е (n=12)	9,83 ±0,54		9,23 ±0,31		8,66 ±0,37	
Стрибки з обертами на двох ногах без допомоги рук, град	К (n=12)	147,67 ±14,25	>0,1	151,75 ±12,4	< 0,05	152,17 ±11,34	<0,001
	Е (n=12)	148,83 ±14,51		164,75 ±13,31		171,92 ±12,99	
Стрибки з обертами на двох ногах з допомогою рук, град	К (n=12)	225,50 ±20,79	>0,1	229,00 ±18,58	< 0,05	231,50 ±18,58	<0,01

– результати методики Бондаревського (із заплющеними очима) експериментальної групи після першого макроциклу вірогідно покращилися на 3,37 с ($p < 0,01$), а в контрольній лише на 1,44 с ($p < 0,05$); після другого – на 1,33 с та на 0,27 с відповідно. Протягом всього експерименту спостерігається

вірогідний приріст у показниках експериментальної групи на 4,7 с ($p < 0,001$), а в контрольній групі вірогідних змін у показниках не відбулося – лише на 1,47 с ($p < 0,01$) (рис. 3).

– результати проби Ромберга після першого етапу свідчать про вірогідний приріст у показниках і в експериментальній, і в контрольній групах: на 3,29 с ($p < 0,01$) та на 1,38 с ($p < 0,05$) відповідно. Після другого етапу у гравців експериментальної групи спостерігається вірогідне покращення показників на 1,84 с ($p < 0,05$), а в контрольній групі вірогідних змін не відбулося ($p > 0,05$). Протягом експерименту в експериментальній групі відбуваються вірогідні зміни на 5,13 с ($p < 0,001$), в контрольній групі вірогідних змін не відбулося – на 1,47 с при ($p > 0,01$) (рис. 4).

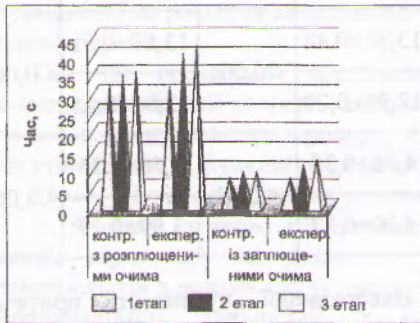

Рис.3. Динаміка показників статичної рівноваги за методикою Бондаревського (із заплющеними та розплющеними очима) в контрольній та експериментальній протягом експерименту

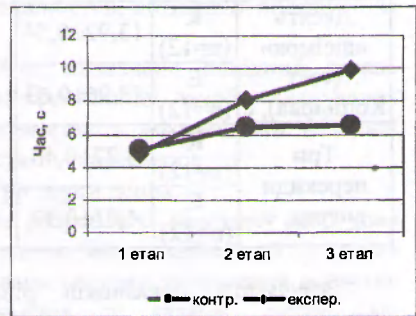

Рис.4. Динаміка показників проби Ромберга контрольної та експериментальної груп протягом експерименту

Результати рівня координованості рухів протягом усього експерименту свідчать про позитивну динаміку показників в експериментальній групі (табл. 5):

– показники тесту «Десять вісімок» у баскетболістів експериментальної групи вірогідно покращилися після першого та другого етапів дослідження на 1,06 с ($p < 0,05$) та на 0,71 с ($p < 0,05$) відповідно, і в цілому за експеримент приріст склав 1,77 с ($p < 0,01$), а в контрольній групі вірогідних змін не відбулося ($p > 0,1$).

– показники тесту «Три перекиди вперед» покращуються після першого макроциклу в експериментальній групі на 0,61 с ($p < 0,05$) і на 0,31 с ($p < 0,05$) після другого макроциклу. Протягом експерименту показник швидкості виконання завдання вірогідно змінився в експериментальній групі на 0,92с ($p < 0,01$), в контрольній групі вірогідних змін не відбулося ($p > 0,1$).

Результати показників сенсорної реактивності змінювалися протягом експерименту в експериментальній та контрольній групах (табл. 6):

– отриманні результати тесту «Ловіння лінійки» свідчать, що після закінчення першого макроциклу простежується вірогідне покращення

показників в експериментальній групі – на 5,6 см ($p < 0,01$), наприкінці експерименту на 1,83 см ($p < 0,05$) порівняно з результатами після першого макроциклу. Після експерименту результати вірогідно покращилися на 7,43 см ($p < 0,01$), а в контрольній вірогідних змін не відбулося ($p > 0,05$).

Таблиця 5

Динаміка рівня координованості рухів юних баскетболістів з вадами слуху протягом експерименту ($\bar{x} \pm S$)

Тести	Групи	До експерименту	P_1	Після 1-го макроциклу	P_2	Після експерименту	P_3
Десять «вісімок» (тест Копилова), с	К (n=12)	13,92±0,54	>0,1	13,81±0,48	< 0,001	13,68±0,51	< 0,001
	Е (n=12)	13,96±0,63		12,90±0,20		12,91±0,25	
Три перекиди вперед, с	К (n=12)	4,77±0,40	>0,1	4,66±0,38	< 0,01	4,56±0,33	< 0,001
	Е (n=12)	4,81±0,39		4,20±0,27		3,89±0,19	

Результати показників рівня кінестезичної чутливості протягом експерименту в експериментальній та контрольній групах:

– показники в тесті «Перекладання фішок» в експериментальній групі після закінчення першого макроциклу вірогідно покращуються – на 1,14 с ($p < 0,01$), а в контрольній групі вірогідного приросту даних не відбулося – на 0,24 с (табл. 6).

Таблиця 6

Динаміка рівня сенсорної реактивності та кінестезичної чутливості юних баскетболістів контрольної та експериментальної груп з вадами слуху протягом експерименту ($\bar{x} \pm S$)

Тести	Групи	До експерименту	P_1	Після 1-го макроциклу	P_2	Після експерименту	P_3
«Ловіння лінійки», см	К (n=12)	26,82±0,95	>0,1	25,54±1,24	< 0,001	25,25±1,28	< 0,001
	Э (n=12)	26,84±1,54		21,24±0,73		19,41±0,71	
«Перекладання фішок», с	К (n=12)	13,91±0,44	>0,1	13,67±0,49	< 0,001	13,57±0,47	< 0,001
	Э (n=12)	13,92±0,65		12,78±0,36		11,67±0,37	

Отримані дані після другого макроциклу вказують на тенденцію покращення показників у спортсменів в експериментальній групі на 1,11 с ($p < 0,001$), в контрольній групі такої тенденції не спостерігається ($p > 0,1$). Протягом всього експерименту показники в експериментальній групі вірогідно змінюються на 2,25 с ($p < 0,001$), в контрольній групі не було вірогідного покращення – на 0,34 с ($p > 0,1$).

Отже, отримані результати свідчать про ефективність розробленої програми, яка спрямована на розвиток координаційних здібностей у баскетболістів з вадами слуху.

П'ятий розділ «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» присвячений аналізу отриманих у дисертаційній роботі даних, які свідчать, що впровадження розробленої програми в річний цикл підготовки, спрямованої на розвиток координаційних здібностей, позитивно вплинуло на їх динаміку.

Під час проведення досліджень було визначено вихідний рівень координаційних здібностей, підібрані найефективніші засоби планування навчально-тренувального процесу, взаємозв'язок з показниками фізичної підготовленості та функційними можливостями спортсменів.

Отже, під час дослідження отримано три групи даних.

1. *Вперше*: науково обгрунтовано та розроблено програму побудови занять, спрямовану на розвиток координаційних здібностей у юних баскетболістів з вадами слуху; запропоновано систему визначення розвитку координаційних здібностей у спортсменів з вадами слуху, які спеціалізуються в баскетболі;

2. *Підтверджено* дані про те, що планування тренувального процесу треба здійснювати на підставі врахування нозологічних особливостей функційного та психічного станів, рухових можливостей спортсменів-інвалідів (Н. Валєєв, Л. Захарова, Н. Ганзіна, 1998; Т.П. Вісковатова, 2003; Л.С. Виготський, 1983; С.П. Євсєєв, Л.В. Шапкова, 2000; А. Космол, 1996);

3. *Доповнено*, уточнено та розширено результати інших досліджень (Б.В. Сермеєв, 1976; Р.М. Багаутдінов, 1972) стосовно інформації про кореляційні взаємозв'язки показників координаційних здібностей з фізичною підготовленістю, аеробною працездатністю та функційним станом нервової системи, що дає змогу цілеспрямовано впливати фізичними вправами на розвиток окремих фізичних якостей для отримання оздоровчого ефекту та підвищення рівня спортивної майстерності; особливостей фізичного розвитку та фізичної підготовленості спортсменів-інвалідів.

ВИСНОВКИ

1. Відомості щодо проблеми підготовки спортсменів з вадами слуху свідчать про те, що в процесі тренувальних занять використовують загально визнані методичні підходи, які розроблено для підготовки здорових спортсменів. Тому актуальності набувають питання диференціації засобів та методів спортивного тренування в реальних умовах навчально-тренувальних занять спортсменів з вадами слуху.

2. Основні показники фізичного розвитку, фізичної підготовленості та працездатності за результатами тесту PWC₁₇₀, а також функціонального стану нервової системи юних баскетболістів з вадами слуху вірогідно свідчить про їх відставання від показників здорових однолітків ($p < 0,05 - 0,001$). Також спостерігається вірогідне ($p < 0,05 - 0,001$) від здорових спортсменів відставання вихідного рівня координаційних здібностей за показниками рівня можливості оцінювати та регулювати просторово-часові та динамічні параметри рухів, спроможності орієнтуватися в просторі, координованості рухів, статичної рівноваги, розвитку кінестезичної чутливості та сенсорної реактивності у баскетболістів з вадами слуху.

3. У підготовці баскетболістів з вадами слуху треба дотримуватись принципу сполученого розвитку координаційних здібностей та фізичних якостей, про що свідчить виявлена висока $r = 0,70 - 0,71$ ($p < 0,001$) та середня $r = 0,68 - 0,51$ ($p < 0,01$) кореляційні залежності між окремими показниками фізичної підготовленості, аеробної працездатності, лабільності нервової системи з рівнем координаційних здібностей юних баскетболістів з вадами слуху.

4. Побудову системи підготовки баскетболістів 13–14 років з вадами слуху з урахуванням двоциклового планування доцільно здійснювати на основі моделей програм розвитку координаційних здібностей. Авторські моделі містили блоки неспецифічних та специфічних вправ, які спрямовані на розвиток кінестезичної чутливості, стійкості рівноваги, регуляції просторово-часових та динамічних параметрів рухів, сенсорної реактивності, координованості рухів та спроможності орієнтуватися в просторі. Розроблені блоки складались з чотирьох вправ та однієї рухової гри, послідовність, варіативність застосування та планування їх у змісті занять визначали з урахуванням специфіки нервово-м'язового впливу.

5. Використання програми розвитку координаційних здібностей юних баскетболістів з вадами слуху позитивно впливає на динаміку приросту показників координаційних здібностей:

- рівень можливості оцінювати та регулювати просторово-часові та динамічні параметри рухів, який визначався в тесті «Човниковий біг 3x10 м» покращився на 1,01 с, ефективність дистанційних кидків покращилась на 9,03 бала та ведення м'яча на швидкість і точність на 1,02 с, передача м'яча на швидкість і точність – на 1,55 бала, що свідчить про вірогідний приріст при $p < 0,05$;

- рівень спроможності орієнтуватися в просторі в тесті «Біг до пронумерованих м'ячів» покращився на 1,17 с; в стрибках з обертами без допомоги і з допомогою рук – на 23,09 градусів і 27,08 градусів відповідно ($p < 0,01$);

- відбулася позитивна динаміка в показниках статичної рівноваги в пробі Ромберга – на 5,13 с та за методикою Бондаревського з розплющеними та заплющеними очима – на 10,45 с і 4,7 с відповідно за вірогідності ($p < 0,001$);

- рівень координованості рухів змінився на краще, так в тесті «Десять вісімок» – на 1,77 с і в тесті «Три перекиди вперед» – 0,92 с при $p < 0,01$ і $p < 0,05$ відповідно;

– покращилися результати кінестезичної чутливості на 2,25 с та сенсорної реактивності – на 7,43 см при $p < 0,001$.

Перспективи подальших досліджень в даному напрямку лежать в досконалому вивченні розвитку координаційних здібностей разом із технічною майстерністю на наступних етапах багаторічної спортивної підготовки баскетболістів з вадами слуху.

Список праць, опублікованих за темою дисертації

1. Єльфимова О. Оптимізація розвитку координаційних здібностей дітей з порушеннями слуху, які займаються баскетболом // Молода спортивна наука України. - Зб. наук. праць з галузі фізичної культури та спорту. - Вип. 9: У 4-х т. – Львів НВФ «Українські технології», 2005. – Т. 2. – С.74–78.

2. Єльфимова О. Дослідження психічного стану юнаків з вадами слуху, які займаються баскетболом // Спортивний вісник Придніпров'я. – Науково-теоретичний журнал ДДІФКіС, 2005. – № 1. – С.95–97.

3. Єльфимова О. Дослідження рівня фізичної підготовленості юних баскетболістів з вадами слуху // Молода спортивна наука України: Зб. наук. праць з галузі фізичної культури та спорту. Вип. 10: У 4-х т. – Львів: НВФ «Українські технології», 2006. – Т. 2. – С.159–164.

4. Заворотна О. Корекція координаційних здібностей баскетболістів з порушеннями слуху // Актуальні аспекти науково-методичного і медико-біологічного забезпечення спорту вищих досягнень: Зб. наук. Праць. – Донецьк, 2007. – С. 99-108.

5. Шамардіна Г.М., Єльфимова О.А. Значення та особливості розвитку координаційних здібностей дітей з порушеннями слуху, які займаються баскетболом // Спортивний вісник Придніпров'я, 2004. – № 5. – С.77–79. *Здобувач особисто узагальнив мету, завдання та особливості розвитку координаційних здібностей спортсменів з вадами слуху*

6. Шамардіна Г.Н., Єльфимова О.А. Особенности физического развития и подготовленности юных баскетболистов с нарушением слуха // Наука в олимпийском спорте, 2006. – № 1. – С.70–75. *Особистий вклад здобувача полягає в виявленні проблеми, проведенні досліджень, узагальненні результатів та формулюванні висновків.*

7. Єльфимова О.А. Значення і особливості розвитку координаційних здібностей у юних баскетболістів з недоліками слуху // Оздоровча і спортивна робота з неповносправними: Збірник наукових статей з проблем фізичного виховання і спорту та фізичної реабілітації неповносправних. – Львів: «Ахіл», 2003. – Вип.1. – С.43–45.

8. Шамардіна Г.М., Єльфимова О.А. Роль та розвиток фізичної підготовки юних баскетболістів з порушеннями слуху // Реалізація здорового способу життя – сучасні підходи: Зб. наук. праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / Ред. кол. Лук'яненко М.І., Шологон Р.Р. та ін. – Дрогобич: «Коло», 2003. – Випуск другий. – С.455–459. *Здобувач особисто провів обробку експериментального матеріалу, зробив теоретичний аналіз застосовуючи метод досліджень, узагальнив результати та зробив висновки.*

9. Єльфимова О.А. Особливості показників розвитку координаційних можливостей баскетболістів з вадами слуху // Оздоровча і спортивна робота з неповносправними / За заг. Ред. Бріскіна Ю., Линця М., Боляха Е., Мігасевича Ю. – Львів: Видавець Тарас Сорока, 2004. – С.87–89.

Заворотная Ольга Анатольевна. Развитие координационных способностей баскетболистов 13-14 лет с нарушениями слуха. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата наук по физическому воспитанию и спорту по специальности 24.00.01 – олимпийский и профессиональный спорт. – Государственный научно-исследовательский институт физической культуры и спорта. – Киев, 2008.

Диссертационная работа посвящена разработке и обоснованию программы развития координационных способностей для баскетболистов 13-14 лет, которые имеют нарушения слуха в связи с тем, что основной проблемой, которая стоит перед исследователями, является поиск инновационных подходов к организации учебно-тренировочного процесса с учетом нозологии спортсменов для повышения уровня спортивного мастерства.

В диссертации изучены особенности физического развития, физической подготовленности, функциональные возможности (PWC_{170} , реакция активации), выявлен уровень развития координационных способностей спортсменов с нарушениями слуха 13 и 14 лет.

Исследование физического развития и физической подготовленности свидетельствует о том, что спортсмены с нарушениями слуха отстают по показателям от здоровым сверстников.

Анализ результатов тестов, которые характеризуют физические качества, показал, что наиболее отстающими являются такие качества, как скорость, сила, гибкость и выносливость. В показателях скоростно-силовых способностей отличий не было выявлено.

В проведенных исследованиях выявлено отставание баскетболистов с нарушениями слуха от спортсменов без нарушений по всем видам координационных способностей.

Дополнены и расширены результаты исследований ученых информацией относительно корреляционной взаимосвязи показателей уровня координационных способностей и физической подготовленности, функциональных возможностей баскетболистов 13 и 14 лет, что дает возможность целенаправленно воздействовать физическими упражнениями на развитие отдельных физических качеств с целью повышения спортивного мастерства. Данные корреляционной связи свидетельствуют о возможности использования в учебно-тренировочном процессе у баскетболистов 13–14 лет с нарушениями слуха метода сопряженного развития физических качеств и координационных способностей.

Подтверждено, что средства и методы, которые используются в учебно-тренировочной деятельности в командах со здоровыми спортсменами не

могут быть в полной мере перенесены в систему обучения баскетболистов с нарушениями слуха.

В диссертации впервые предложена программа учебно-тренировочных занятий для спортсменов с нарушениями слуха, основанная на использовании блочной системы, направленная на повышение уровня координационных способностей, физической подготовленности и работоспособности баскетболистов 13–14 лет. Модели тренировочных блоков для экспериментальной группы баскетболистов с нарушениями слуха предусматривали специфические и неспецифические упражнения с использованием специально подобранных подвижных игр для баскетбола, направленных на развитие координационных способностей.

Последовательность применения блоков в течение одного занятия, различных по направленности, определялась спецификой нервно-мышечного влияния тех или иных упражнений.

Таким образом, результаты исследования свидетельствуют об эффективности разработанной нами программы развития координационных способностей у баскетболистов 13-14 лет с нарушениями слуха

Ключевые слова: учебно-тренировочный процесс, координационные способности, баскетболисты с нарушениями слуха, физическая подготовленность.

Заворотна Ольга Анатоліївна. Розвиток координаційних здібностей баскетболістів 13-14 років з вадами слуху. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.01 – олімпійський і професійний спорт. – Державний науково-дослідний інститут фізичної культури і спорту. – Київ, 2008.

Дисертаційна робота присвячена розробці та обґрунтуванню програми розвитку координаційних здібностей баскетболістів 13-14 років з вадами слуху. Основною проблемою, яка постає перед дослідниками, є пошук інноваційних підходів до організації навчально-тренувального процесу з урахуванням нозології спортсменів для підвищення рівня їх спортивної майстерності.

У дисертації визначено фізичний розвиток, фізичну підготовленість, функційні можливості (PWC_{170} , реакція активації), виявлений рівень розвитку координаційних здібностей спортсменів 13-14 років з вадами слуху.

Дослідження фізичного розвитку та фізичної підготовленості свідчить про те, що спортсмени з вадами слуху поступаються у показниках здоровим одноліткам.

Однак під час проведених досліджень було виявлено відставання баскетболістів з вадами слуху від спортсменів без вад за всіма видами координаційних здібностей.

Доповнено та розширено результати досліджень вчених інформацією щодо кореляційного взаємозв'язку показників рівня координаційних здібностей та фізичної підготовленості, функціональних можливостей баскетболістів 13-14 років, що дає можливість цілеспрямовано впливати

фізичними вправами на розвиток окремих фізичних якостей з метою підвищення спортивної майстерності.

У дисертації вперше запропоновано програму навчально-тренувальних занять для спортсменів з вадами слуху, що ґрунтується на використанні блочної системи, і яка спрямована на підвищення рівня координаційних здібностей, фізичної підготовленості та фізичної працездатності баскетболістів 13-14 років.

Ключові слова: навчально-тренувальний процес, координаційні здібності, баскетболісти з вадами слуху, фізична працездатність.

Zavorotnaya Olga Anatolyevna. Development of coordinating capabilities of 13-14 years old basketball-players with hearing defects. Manuscript.

Dissertation on the competition of graduate degree of candidate of sciences of physical education and sport, speciality 24.00.01 Olympic and professional sport. State scientific research institute of physical culture and sports. Kiev, 2008.

Dissertation work is devoted to development and ground: programs of development of coordinating capabilities for 13-14 years old basketball-players, which have violations of ear in connection with that a basic problem which stands before researchers is a search of innovative approaches to organization of training process taking into account nosology of sportsmen for the increase of level of sport skills.

The features of physical development, physical preparedness, functional possibilities (PWC_{170} , reaction of activating), are studied in dissertation, the level of development of coordinating capabilities of 13 and 14 years old sportsmen with hearing defects is exposed.

The analysis of results of tests which characterize physical qualities showed that most backward are such qualities, as speed, force, flexibility and endurance, it was not exposed differences in the indexes of speed-strengths capabilities.

In the conducted researches lag of basketball-players with violations of hearing from healthy sportsmen is exposed on all types of coordinating capabilities.

Complemented and extended results of researches of scientists by information on correlation intercommunication of indexes of level of coordinating capabilities and physical preparedness, functional possibilities of 13 and 14 years old basketball-players, that enables purposefully to influence physical exercises on development of separate physical qualities with the purpose to increase of sport skills.

In dissertation the program of training offered for sportsmen with violations of hearing, based on the use of the sectional system, directed on the increase of level of coordinating capabilities, physical preparedness and capacity of 13-14 years old basketball-players.

Keywords: training process, coordinating capabilities, basketball-players with hearing defects, physical preparedness.